

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

250923

Dnr UFV 2025/954

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Fredrik Andersson
Utbildningsledare

Telefon
018-471 5154

www.uu.se
fredrik.andersson@uu.se

Beredning med:
Expertgrupp

Stärkt insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar Juridiska fakultetens och Statsvetenskapliga institutionens expertyttranden som sitt svar på rubricerad remiss

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande kring rubricerat betänkande.

Bifogat yttrande har utarbetats av docent Olof Wilske, Juridiska fakulteten samt professor Karl-Oskar Lindgren och professor Sven Oskarsson, båda Statsvetenskapliga institutionen, som ansvarat för sina respektive rubricerade avsnitt.

Beslut i detta ärende har i rektors frånvaro fattats av undertecknad prorektor i närvaro av universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utbildningsledare Fredrik Andersson. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Calle Per Hendor Jonsson.

Coco Norén

Fredrik Andersson

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

250923

Dnr UFV 2025/954

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Fredrik Andersson
Utbildningsledare

Telefon
018 – 471 5154

www.uu.se
fredrik.andersson@uu.se

Stärkt insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerat betänkande från 2023 års insynskommitté. Universitetet tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.

Juridiska fakultetens synpunkter på förslagen i SOU 2025:64

Juridiska fakulteten anser att utredningens förslag i huvudsak är välavvägda och att de bör genomföras. En reglering som möjliggör insyn i påverkanskommunikation och partifinansiering är angelägen.

I ett par avseenden är emellertid utredningens förslag inte tillräckligt långtgående. Först och främst gäller det kommitténs ställningstagande att politiska beslutsfattare på regional och lokal nivå inte ska omfattas av det föreslagna regelverket om påverkanskommunikation, utan att frågan ska övervägas på nytt när lagstiftningen varit i kraft en tid (avsnitt 13.5.4). Orsaken anges vara att försiktighet måste iakttas när ny reglering införs på ett tidigare oreglerat område.

Som utredningen själv konstaterar fattar kommuner och regioner en mängd beslut inom ett stort antal områden. Det är sannolikt att lobbyverksamhet mot kommuner och regioner förekommer i stor utsträckning, och kommunerna bestämmer själva över stora politikområden och har en omfattande finansiell självständighet. Risken för intressekonflikter och olämpliga hänsynstaganden är sannolikt stor och täta band mellan lokalt näringsliv och kommunala tjänstemän kan utgöra en grogrund för något som kan utvecklas till korruption (sid 571). Det framstår därför som en smula besynnerligt att utredningen landar i att regelverket inte ska gälla kommunala och regionala politiska beslutsfattare. Utöver vad utredningen anfört är det sannolikt så att kommuner och regioner är mer sårbara för yrkesmässig påverkanskommunikation än statliga organ. Kommunalt beslutsfattande och förvaltning bygger i hög grad på engagemang av fritidspolitiker och det administrativa stödet kan på många håll vara begränsat. Vidare kan den mediala bevakningen av kommuner och regioner på sina håll vara mindre än på riksplanet. Skälen för transparens gör sig kanske därför ännu mer gällande på de kommunala och regionala nivåerna än nationellt.

Såväl Europarådet som OECD rekommenderar att politiskt beslutsfattande på alla nivåer (federal, nationell, regional och lokal) bör omfattas av

regelverk gällande lobbning i samband med offentligt beslutsfattande. Även av detta skäl bör utredningens förslag omfattas till att även gälla de kommunala och regionala nivåerna. Kommittén förefaller dock luta sig mot att sådan reglering på lokal och regional nivå, trots rekommendationerna, inte införts i många länder. Kommittén anger på annat håll (avsnitt 9.11) att Sverige ska sträva efter att uppfylla sina internationella åtaganden genom bland annat OECD och Venedigkommissionen, utom möjligen när dessa kommer i konflikt med grundlagen eller med väl förankrade och fungerande traditioner. Några sådana skäl redovisas emellertid inte av kommittén. Att en del länder valt att inte följa de internationella organens rekommendationer utgör inte i sig ett skäl för att inte uppfylla dem i Sverige.

Kommittén föreslår vidare att företrädare för förvaltningsmyndigheter, statliga bolag eller domstolar inte bör omfattas av regelverket såsom möjliga föremål för påverkanskommunikation (avsnitt 13.5.3). Även detta ställningstagande kan enligt fakultetens mening ifrågasättas. Kommittén menar exempelvis att det finns skäl att anta att aktörer som vill påverka politiska beslut sällan har anledning att vända sig till förvaltningsmyndigheter eller domstolar. Det är enligt fakultetens mening en felaktig uppfattning, särskilt när det gäller Sverige. Svenska förvaltningsmyndigheter har en särskilt stark självständighet på grund av den svenska förvaltningsmodellen och beslut i enskilda fall fattas utan medverkan av den politiska nivån. Sådana förvaltningsbeslut kan i en del fall ha vittgående ekonomiska och andra konsekvenser för enskilda, som därför kan ha påtagligt intresse att försöka påverka besluten. Det framstår därför som riskabelt att lämna administrativt beslutsfattande utanför regleringen. Beträffande rättsväsendet kan bedömningen bli annorlunda, främst på grund av domstolarnas särskilda självständighet, men risken för olika typer av påverkan är stor även där, särskilt som politiskt beslutsfattande i viss utsträckning flyttats till domstolsväsendet under senare decennier, som OECD konstaterat (sid 567). Universitetet menar i denna del att utredningen borde ha låtit förslagen omfatta åtminstone myndighetschefer och företrädare för statliga bolag.

Statsvetenskapliga institutionens synpunkter på förslagen i SOU 2025:64

Betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52) behandlar frågor kopplade till det existerande regelverket kring insyn i partifinansieringen i Sverige och ett eventuellt nytt regelverk för att registrera kontakter mellan politiska beslutsfattare och olika typer av påverkansaktörer (lobbyister).

YTTRANDE

250923

Dnr UFV 2025/954

Statsvetenskapliga institutionen ställer sig positiv till betänkandets utgångspunkter och övergripande förslag. I en demokrati är det centralt att det finns en aktiv politisk dialog mellan politiska beslutsfattare och företrädare för intresseorganisationer och civilsamhälle, men det är samtidigt viktigt att formerna för denna dialog är sådan att den inte riskerar att leda till politisk ojämlikhet och korruption.

Statsvetenskapliga institutionen har ingenting att invända mot de förslag som gäller förändringar i nuvarande regelverk för partibidrag. Ett viktigt förslag i den delen av utredningen är att den nuvarande möjligheten för partierna att ta emot anonyma bidrag om dessa understiger ett värde av 0,05 prisbasbelopp slopas. Detta förslag framstår som rimligt och välavvägt. Genom att avskaffa möjligheten att ge små anonyma bidrag minskar risken att förbudet mot anonyma bidrag kan kringgåas genom att utnyttja kryphål i regelverket. Två andra viktiga förslag rör införandet av en skyldighet för partierna att inte bara redovisa sina intäkter utan även kostnader, tillgångar och skulder, samt införandet av ett förbud för partier att ta emot bidrag från utlandet. Statsvetenskapliga institutionen ställer sig positiv till båda dessa förslag då de framstår som välavvägda och välargumenterade.

Statsvetenskapliga institutionen delar även utredningens syn att det sannolikt är mycket svårt, och därmed inte önskvärt, att införa bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar olika arbetsmarknadsorganisationer ska få ge bidrag till politiska partier. Organisations- och föreningsfrihet utgör centrala demokratiska värden och det finns en risk för att införandet av nya bestämmelser som reglerar när arbetsorganisationerna får lämna partibidrag riskerar att komma i konflikt med förenings- och organisationsfriheten. Statsvetenskapliga institutionen delar därför utredningens ståndpunkt att det inte bör införas några regler rörande arbetsmarknadsorganisationernas rätt att ge ekonomiska bidrag till politiska partier.

Statsvetenskapliga institutionen ställer sig också huvudsakligen positiv till utredningens förslag i de delar som rör införandet av ett nytt regelverk för att reglera kontakter mellan politiker och olika typer av påverkansaktörer. Från demokratisk synvinkel framstår det som positivt att olika former av lobbyverksamhet blir mer reglerad, även om området till sin natur är svårreglerat. Merparten av utredningens förslag framstår som rimliga och välgrundade.

Statsvetenskapliga institutionen ställer sig dock lite frågande till förslaget att politiska företrädare på kommunal och regional nivå inte ska omfattas av regelverket. De generella argument som utredningen framför till stöd för det nya regelverket, att öka transparensen och minska risken för korruption, torde vara giltiga oavsett om beslutsfattandet sker på nationell eller lokal nivå. I Sverige hanteras många viktiga politikområden av

YTTRANDE

250923

Dnr UFV 2025/954

kommuner och regioner och politiska beslut på områden som sjukvård, kommunal omsorg och byggärenden har ofta stora ekonomiska och sociala konsekvenser. Det framstår därför som rimligt att även politiker på kommunal och regional nivå kan vara föremål för omfattande påverkansförsök från olika organisationer och lobbygrupper. Det allmänna behovet att säkerställa medborgerlig insyn och motverka korruption gäller därmed inte bara på nationell nivå utan även på lokal nivå. Detta påtalas även i utredningen, men den argumenterar ändå för att undanta den lokala nivån av praktiska skäl. Framförallt betonar utredningen att regelverket skulle skapa en betydligt större administrativ börda för de som omfattas av regelverket om det tillämpas även på lägre politiska nivåer. Utredningen föreslår därför att det nya regelverket inledningsvis endast ska gälla den nationella nivån, men att detta ska utvärderas när lagstiftningen har varit på plats ett tag för att se om det då bör utsträckas även till regional och lokal nivå. Från den statsvetenskapliga institutionens sida ser vi dock en fara med att många viktiga beslut inte kommer att omfattas av det nya regelverket om det endast ska tillämpas på nationell nivå.

En annan avgränsning som föreslås av utredningen är att det nya regelverket endast ska registrera kontakter som syftar till att påverka ”beredning eller beslut i ett ärende”. Tidiga kontakter i syfte att initiera ett ärende eller uppmärksamma problem föreslås däremot inte omfattas av regelverket. Det är välkänt från forskning på området att effekten av olika påverkansförsök ofta är störst i de inledande faserna av en politisk process. Ur den synvinkeln framstår det därför som problematiskt att undanta kontakter som gäller initieringen av ett visst beslut eller process från kravet på registrering. Statsvetenskapliga institutionen menar därför att även kontakter som syftar till att initiera ett politiskt beslut borde omfattas av regelverket. Om de tidigare faserna av den politiska processen undantas från kravet på registrering minskar möjligheterna för det nya regelverket att bidra till målen om ökad medborgerlig insyn och minskad korruption.